

Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 1

1 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Het kerkgebouw is in verhouding tot de andere gebouwen (enorm) groot en steekt prominent boven alles uit.
- Het kerkgebouw staat centraal aan het marktplein, met een lege ruimte eromheen (zodat er veel mensen konden samenkomen).
- De hoofdstraten lopen naar het kerkgebouw als centraal punt toe.

per juist antwoord

1

2 maximumscore 1

Men maakte gebruik van uitbeeldingen / voegde handelingen toe om de gebeurtenissen uit de liturgische teksten te verduidelijken, of: men voerde de liturgische gebruiken uit op een theatrale manier.

3 maximumscore 3

In grote lijnen ontwikkelde het toneel zich in de middeleeuwen vanuit de kerk in vier fasen. Drie fasen moeten beschreven worden en van een reden voorzien.

	ontwikkeling	reden
1	Priesters (en andere bij de liturgie betrokkenen) beeldden Bijbelverhalen uit in de kerk als onderdeel van de eredienst.	Het verhaal werd in het Latijn niet door de gewone mensen begrepen en daarom aanschouwelijk gemaakt.
2	Aan liturgische gezangen werden korte gezongen dialogen (tropen) toegevoegd.	Men wilde de eredienst levendiger / menselijker maken.
3	(Door de uitbreiding van de spelen) gingen ook leken meespelen. Het Latijn werd vervangen door de volkstaal.	De lekenspelers beheersten het Latijn onvoldoende / het volk werd beter bij het spel betrokken als het zich in de volkstaal afspeelde.
4	De voorstellingen werden verplaatst naar buiten de kerk.	Doordat de uitbeeldingen steeds uitgebreider, meer spectaculair en komischer werden, pasten de voorstellingen niet meer in een serieuze eredienst.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
4	<p>maximumscore 2</p> <p>vijf van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De opening van de hel is de muil van een monster waardoor mensen worden opgeslokt. – Duivels en/of andere monsters (vuurspuwende draken) bevolken de hel. – Er is rook/vuur op de achtergrond. – Er wordt gemarteld / mensen zijn op een rad gebonden / mensen bevinden zich in een kookpot / mensen bevinden zich in een gevangenis. – De mensen zijn naakt (dus kwetsbaar). – De hel bevindt zich aan de andere kant van de zee (lees: van de wereld). – De hel staat laag (op de grond), terwijl de hemel hoog staat. <p>Indien vijf antwoorden juist 2</p> <p>Indien drie/vier antwoorden juist 1</p> <p>Indien twee antwoorden juist 0</p>	
5	<p>maximumscore 1</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben: Mensen dienden zo goed mogelijk te leven, want er volgde een afrekening. Als mensen op aarde goed leefden zouden ze na hun dood eeuwig gelukkig worden in de hemel. Als mensen slecht leefden zouden ze na hun dood eeuwig moeten branden in de hel.</p>	
6	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De dood als mens (lopend skelet) voorgesteld: de dood komt de mens halen op een onverwacht moment. – Botten/schedel: dit is wat er van je overblijft na je dood. – De lans/pijl (vaak zeis) van de Dood: het afsnijden van het leven. – Kruis: refereert aan grafzerken / de dood van Christus en symbool van eeuwig leven. <p>per juist antwoord 1</p>	
7	<p>maximumscore 1</p> <p>één van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Het thema van leven en dood en de verantwoordelijkheid die een mens voor zijn eigen leven heeft is van alle tijden. – Doordat van abstracte begrippen / eigenschappen van de mens personages zijn gemaakt (allegorie), is dit toneelstuk heel toegankelijk/herkenbaar. 	

Vraag	Antwoord	Scores
8	maximumscore 2	
	<ul style="list-style-type: none"> • huidige tijd (twee van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – Dood is hedendaags gekleed. – Hij moppert over zijn opdrachtgevers in termen die in de zakenwereld gebruikelijk zijn. – Hij gebruikt hedendaagse taal met afkortingen. – De statafel suggereert een gesprek in een kroeg. • oorspronkelijk (twee van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – Dood heeft een doodshoofdgezicht. – Hij verwijst steeds naar 'daarboven', wat een verwijzing is naar de hemel waar God zetelt in het oorspronkelijke verhaal. – In fragment 2 heeft hij een (middeleeuwse) cape om. – In fragment 2 heeft hij een zeis bij zich. – De naam Zeiss is een verwijzing naar het attribuut waarmee de dood in de middeleeuwen werd uitgebeeld. 	<p>1</p> <p>1</p>

Opmerking

Alleen als per categorie twee antwoorden gegeven zijn 1 scorepunt toekennen.

9 maximumscore 1

De kern van een goed antwoord moet zijn:

Goed leven zit niet in uiterlijke zaken, maar in wat voor mens je zelf bent / wees een goed/deugdzaam mens, want uiteindelijk zul je daarop worden afgerekend.

Blok 2

10 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Diaghilev bracht verschillende, spraakmakende kunstenaars samen om totaalkunst te realiseren / Diaghilev gaf opdracht aan eigentijdse beeldend kunstenaars en componisten om samen met een choreograaf totaalkunst te maken.
- De inhoud van de choreografieën had niet alleen maar betrekking op sprookjes, maar ook op eigentijdse onderwerpen / thema's die ontleend waren aan primitieve culturen, etc.
- Diaghilev introduceerde een eigentijds gezelschap dat niet aan een theater of een opera verbonden was.
- Bij *Les Ballets Russes* vertolkten niet alleen ballerina's de hoofdrol, maar werd de rol van de mannelijke dansers even belangrijk.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
11	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • kunststroming: kubisme • kenmerken (één van de volgende): <ul style="list-style-type: none"> – Het kostuum is opgebouwd uit geometrische figuren. – fragmentarisch opgebouwd / montage – ook goed: tekst gecombineerd met beeld 	<p>1</p> <p>1</p>
12	<p>maximumscore 1</p> <p>één van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Het ballet (is een eenakter die in zijn geheel) wordt opgevoerd als witte akte, dat wil zeggen, het meest populaire deel van romantische, negentiende-eeuwse balletten / kleding en schoeisel van de danseressen is wit. – De passen en variaties sluiten nauw aan op de negentiende-eeuwse ballettraditie, namelijk luchtig/vloeiend/verheffend/gewichteloos. – Het toneelbeeld (kostuums en achtergrond) staat in de negentiende-eeuwse traditie met onder andere het gebruik van spitzen, tutu's (en een boslandschap bij nacht). 	
13	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – De dansers bewegen zich met hun lichaam naar het publiek gericht en hun gezicht/armen/voeten vaak zijwaarts, waarbij zij alleen de breedte van het toneel gebruiken (wat de indruk wekt van een reliëf op een tempelfries). – Er wordt veelvuldig van parallelle beenposities gebruik gemaakt, in plaats van uitgedraaide posities. – Er is geen sprake van herkenbare standaardpassen uit het academische vocabulaire / de bewegingsstijl is primitief/dierlijk. – Er is nadrukkelijk geen gebruik gemaakt van virtueuze, academische sprongen, draaien, tiltechnieken, etc. – De bewegingen zijn met gebogen knieën / met hoekige houdingen / lijken deels krampachtig / zijn niet groot/vloeiend/soepel. – Het tempo van bewegen is extreem laag/langzaam. – De dansers zijn blootsvoets. 	
	per juist antwoord	1

Vraag	Antwoord	Scores
14	<p>maximumscore 1 één van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none">– vergroting van de naamsbekendheid: een schandaal maakt een ballet spraakmakend / mensen praten erover / het levert gratis mond tot mond reclame op.– publiekstrekker: mensen willen het schandaal met eigen ogen zien/beoordelen.	
15	<p>maximumscore 1 De muziek heeft onregelmatige accenten / onregelmatige maatsoorten / veel maatwisselingen / is zeer complex.</p>	
16	<p>maximumscore 2 twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none">– Het ballet behandelt een heidens/primitief/barbaars thema van het lenteoffer.– De rauwe bewegingen duiden op een anti-romantisch ballet.– De nadruk lag op het ritmische en niet op het melodische element van muziek en dans.– exotisch getinte kostumering / Indiaanse kostuums	
	per juist antwoord	1
17	<p>maximumscore 1 één van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none">– Ballet werd gewoonlijk geassocieerd met schoonheid/gratie/souplesse, terwijl dit ballet vanwege de bewegingsstijl lelijk werd gevonden / niet voldeed aan de heersende verwachting voor betreft de schoonheidsbeleving.– Omdat (ook) de muziek ongewoon was leverde zo'n complex gebeuren problemen voor de concentratie op.	
18	<p>maximumscore 1 één van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none">– Een choreograaf toont zijn meesterschap als hij de complexe muziek op een gelijkwaardige wijze door dans laat beantwoorden.– Omdat het stuk baanbrekend was (inmiddels repertoirestuk), is het een uitdaging om een eigen versie te produceren.	

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 3

19 maximumscore 2

twee van de volgende:

- expressionisme
- surrealisme
- dadaïsme
- futurisme
- kubisme
- fauvisme
- constructivisme
- ook goed: De Stijl

per juist antwoord

1

20 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De schildertrant is schetsmatig met grove penseelstreken.
- Er zijn vooral heldere, vrijwel ongemengde kleuren gebruikt die zo uit de tube komen.
- De kind-vogel is vol geschilderd met kleurvlakken die niet netjes binnen de lijnen blijven.
- De ogen, neus en mond zijn er in eenvoudige contourlijnen heel direct op geschilderd.

per juist antwoord

1

21 maximumscore 1

Het antwoord moet in eigen bewoordingen geformuleerd worden, bijvoorbeeld:

Dit schilderij stond symbool voor de (geestelijke) bevrijding van het gedachtegoed van de vorige generatie.

Niet goed als kandidaten letterlijk citeren uit de video, zoals: 'opstand tegen de politieke en culturele restauratie / verzet tegen de grauwe nevels van de koude oorlog'.

22 maximumscore 1

Hij bedoelt daarmee dat hij geen vooropgesteld idee heeft van wat hij gaat maken, maar dat hij reageert op het materiaal / hij laat zich leiden door wat er op het doek met de verf gebeurt.

Vraag	Antwoord	Scores
23	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ‘een kunst die gewoon het resultaat is van vrij en spontaan bezig zijn’: Het reliëf is eenvoudig van vorm en niet netjes afgewerkt of mooi gemaakt. – ‘waarbij alle middelen goed genoeg zijn’/ ‘het zorgeloze experiment’: Het reliëf is gemaakt met behulp van kachelhoutjes en goedkope verf / Karel Appel lijkt zich niet te bekommeren om de houdbaarheid van het kunstwerk. – ‘de onbekommerdheid van het kind’: Schematische vormgeving zoals in kindertekeningen: armen en benen zijn strepen / ogen zijn stippen, etc. 	
	per juist antwoord	1
24	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Men zocht na de Tweede Wereldoorlog naar houvast / naar terugkeer naar de wereld daarvoor. De opstand van Cobra was te agressief/verontrustend. – Zeker in de jaren 50 hielden de meeste mensen van duidelijk herkenbare figuratieve kunst; deze kunst is dat niet. – Aan de Cobrakunstwerken is niet zomaar af te lezen dat er sprake is van vakmanschap, iets dat zeker in de jaren 50 voor veel mensen een criterium was. – De Cobrakunst lijkt vaak op kindertekeningen, wat zeker in de jaren 50 bij veel mensen de indruk wekte dat het geen serieuze kunst is. – ook goed: Door in het Stedelijk Museum Amsterdam te exposeren leek Cobra tot de hoogdrempelige kunstelite te behoren. 	
	per juist antwoord	1
25	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Veel meer dan voorheen verschenen op grote schaal catalogi en reproducties in kleurendruk (daarvoor nog bijna altijd in zwart-wit, grijs, klein, enz.). – Er was meer aandacht voor kunst / er was meer voorlichting over kunst (Openbaar Kunstbezit / Pierre Jansen e.d. met radio- en televisiepraatjes). – Het bedrijfsleven kon, in het kader van de ‘public relations’, met kunst goede sier maken. – Kunst werd steeds meer ervaren als een betrekkelijk veilig beleggingsobject. 	
	per juist antwoord	1

Vraag	Antwoord	Scores
26	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • modegevoeligheid: ‘Hogere’ kunst zou universeel en tijdloos zijn en niet van toevallige mode afhankelijk • decoratief: De kern van Kunst met een hoofdletter betreft geestelijke ervaringen die met visuele middelen worden overgedragen; de decoratieve waarde wordt hierbij meestal gezien als bijzaak 	<p>1</p> <p>1</p>
27	<p>maximumscore 3</p> <p>drie van de volgende:</p> <p>Het is een goede zaak dat kunst in de supermarkt te krijgen is:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Omdat kunst in de supermarkt vaak in grotere oplage (zeefdrukken bijvoorbeeld) wordt aangeboden, is die daar goedkoop te krijgen. – De kunst wordt zo laagdrempelig / je hebt dan geen last van pretentieuze galeriehouders. – Een deel van de kopers zal geïnteresseerd raken in kunst en doorstromen naar musea en galeries. – Kunstenaars die voor de supermarkt werken zullen zich dan meer richten op het gewone publiek. – Kunstenaars kunnen zo een nieuw publiek aanspreken/aanboren. – Mensen komen zo in contact met kunst. <p>en/of</p> <p>Het is geen goede zaak dat kunst in de supermarkt te krijgen is:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Verkoop van kunst in de supermarkt doet geen recht aan het bijzondere / de eenmaligheid / uniciteit van kunst. – De supermarkt hanteert eigen criteria waaraan kunst moet voldoen om succesvol te zijn en legt in die zin beperkingen op aan de kunst. Zo worden niet alleen de prijs / het materiaal / het formaat, maar ook de onmiddellijke toegankelijkheid / de decoratieve waarde van de kunstwerken van essentieel belang. – Supermarktkunst brengt het brede publiek slechts met een bepaald soort kunst in aanraking. Het bevestigt zo bij een breed publiek het vooroordeel wat kunst is. – Juist kunstenaars die in de stijl van een algemeen erkende kunstenaar werken krijgen de kans werk te verkopen, omdat nieuw en vernieuwend door het brede publiek niet op prijs wordt gesteld. – In een supermarkt krijg je geen artistiek/deskundig advies. <p>per juist antwoord</p>	<p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Blok 4

28 maximumscore 2

twee van de volgende:

- De kleding is typisch jaren 60 / hippieachtig.
- De haarstijl is typisch jaren 60 / hippieachtig.
- De activiteit rond het uitstappen van de bus geeft een idee van een happening (in de ruimere betekenis van een 'buiten het conventionele maatschappelijke patroon vallende gebeurtenis').
- Het met z'n allen rondreizen in een oude bus geeft een idee van een commune.
- de groepsdans, waarbij de armen op en neer gaan

per juist antwoord

1

29 maximumscore 2

twee van de volgende:

- Het moment dat de acteurs het kruis van de bus halen. Verandering in de muziek: er klinken alleen nog popinstrumenten / de muziek krijgt een rockbeat/rocksound / er wordt een rock ritme gespeeld.
- Het moment dat de acteurs in een dichte kring om Jezus heen staan en zich naar voren buigen. Verandering in de muziek: de beat stopt, er is een solo-instrument (synthesizer).
- Het moment dat Jezus zijn handen omhoog richt en zich naar de kijker keert. Verandering in de muziek: orkestinstrumenten (symfonieorkest) spelen de melodie (van de titelsong).

per juist antwoord

1

30 maximumscore 2

De kern van een goed antwoord is de transformatie van een rol in een rol. twee van de volgende stappen:

- De acteurs spelen de crew van een theatergroep die met de bus aankomt.
- De acteurs kleden zich om en nemen steeds meer het personage aan van hun rol in *Jesus Christ Superstar*.
- De acteurs spelen het personage van hun rol in *Jesus Christ Superstar*.

per juist antwoord

1

Vraag	Antwoord	Scores
31	<p>maximumscore 2</p> <p>Het antwoord moet de volgende strekking hebben:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maria Magdalena zingt (in de refreinen) vooral een mooie melodie / melodieus. De tekst is rustgevend/verzoenend • Judas zingt (de coupletten) wat meer gesproken / half gesproken-gezongen / half gesproken met wat meer expressie. In de tekst is sprake van een conflict met Jezus 	<p>1</p> <p>1</p>
32	<p>maximumscore 2</p> <ul style="list-style-type: none"> • In deze scène wordt de overmaat aan commercialisme (en andere verdorvenheden) aan de kaak gesteld, die van alle tijden is/zijn • De regisseur heeft attributen die pasten in de tijd dat Jezus leefde (tempelresten, kleding) vermengd met hedendaagse attributen (ansichtkaarten, bankbiljetten etc.) 	<p>1</p> <p>1</p>
33	<p>maximumscore 1</p> <p>Op dat moment klinken er enkel lang aangehouden ondersteunende akkoorden / bij het spreken valt de muziek / het ritme bijna weg.</p>	
34	<p>maximumscore 2</p> <p>twee van de volgende:</p> <ul style="list-style-type: none"> – hoog standpunt (vogelvluchtperspectief): Je kijkt van bovenaf naar de markt / totaalbeeld van de markt. – op ooghoogte: Alsof je zelf van dichtbij de scène bekijkt / deel uitmaakt van de scène. – meebewegende camera (pannen): Camera als jouw ogen / alsof je zelf over de muur naar de markt kijkt /over de markt loopt. – over-shoulder shot: Alsof je meekijkt vanuit de priester die de scène vanaf de muur bekijkt / (soms) vanuit Jezus. 	
	per juist antwoord	1
35	<p>maximumscore 2</p> <p>De aankleding in beeld en muziek lijkt op die in een commercial.</p> <ul style="list-style-type: none"> • beeld: gebruik van een moderne (soul) dansgroep / energieke souldansbewegingen / goed uitzierende danseressen/dansers in glanzende discopakken • muziek: swingende/aanstekelijke dansmuziek / soulmuziek / gospelachtige muziek / achtergrondkoortje zoals dat in de gospel- en soulmuziek gebruikelijk is 	<p>1</p> <p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

36 maximumscore 1

één van de volgende:

- De rockmuziek werd niet passend gevonden bij een Bijbelverhaal.
- Het gebruik van het woord 'Superstar' / het neerzetten van Jezus als een filmheld werd niet passend gevonden voor een religieus leider.
- De interpretatie van het verhaal wijkt af van die van de Bijbel / de (vier) evangeliën (bijvoorbeeld omdat het verhaal verteld wordt vanuit het perspectief van Judas / vanwege de grote rol van Maria Magdalena).

37 maximumscore 1

één van de volgende:

- Doordat er niet wordt geacteerd / er niet met decors wordt gewerkt / het verhaal niet in een bijzondere tijd/setting is geplaatst, kan de toeschouwer beter zijn eigen voorstelling van de handeling maken/handhaven.
- Er wordt zo de nadruk gelegd op de (verwoording van) de inhoud van het verhaal (iets dat vooral door protestantse gelovigen als wezenlijk wordt gezien), niet zozeer op het schouwspel.
- De uitvoering heeft door de beperkte theatraliteit meer weg van / sluit meer aan bij een geloofsbeleving/kerkdienst dan de film.
- Bij een ernstig onderwerp past een sobere uitvoering beter.

6 Bronvermeldingen

Afbeeldingen

- 1 Plattegrond middeleeuws Middelburg.
- 2 Decor voor het passiespel van Valenciennes, 1547.
- 3 Titelpagina *Elckerlijc*, houtsnede, 1496.
- 4 *Elckerlijc en de Dood*, Larense zomerspelen, 1907.
- 5 P. Picasso, *De Franse manager*, in: *Parade*, 1917.
- 6 K. Appel, *Vrijheidsschreeuw*, 1949.
Stedelijk Museum, Amsterdam.
- 7 K. Appel, *Vragende kinderen*, 1948.
- 8 Corneille, *Stropdas*, Society Shop.

Teksten

- 1 Naar: Worps, *Geschiedenis van het drama en van het tooneel in Nederland*, Amsterdam 1904.
- 3 Uit: Vooraankondiging van de voorstelling *Elckerlijc*, mei 2003.
- 4 Vrij naar: Utrecht, L., *Van hofballet tot Postmoderne-dans*, Zutphen, 1988, pag. 190.
- 6 MacDonald, N, *Diaghilev observed by critics in England and the United States 1911-1929*, 1975, New York, pag. 98, 99.
- 7 Naar: Stokvis, W., *Cobra, de weg naar de spontaniteit*, bewerking proefschrift 1973, Blaricum 2001, pag. 293.
- 8 Uit: Koole, C., *Kunst voor de keel van Corneille*, NRC Handelsblad, 9 februari 1988.

Videofragmenten

- 1-3 Schoolvoorstelling *Elckerlijc*, Jacob-Roelandslyceum te Boxtel en Rythovius College te Eersel o.l.v. Jan van Gemert, 2003.
- 4 M. Fokine, F. Chopin, *Les Sylphides*, 1909.
The Bolshoi Ballet in the Park, Londen, 2003.
- 5 V. Nijinsky, C. Debussy, *l'Après-midi d'un faune*, 1912.
- 6 V. Nijinsky, I. Strawinsky, *Le Sacre du Printemps*, 1913, De aanbidding van de aarde.
Joffrey Ballet, 1989.
- 7 J. Vrijman, *Interview met Karel Appel: Ik ben er alleen als ik achter mijn doek sta*, 1989.
- 8 J. Vrijman, *Cobra, een opstand tegen de orde*, 1988.
Nederlands Filminstituut.
- 9-12 T. Rice, A. Lloyd Webber, *Jesus Christ Superstar*, filmversie 1973, regie Norman Jewison.
DVD Universal 823 037-5.
- 13 J.S. Bach, *Matthäus Passion*.
Ton Koopman, The Amsterdam Baroque Orchestra and Choir.
2006 DVD Challenge Classics CCDVD 72233.

Stichting Cito Instituut voor Toetsontwikkeling heeft ernaar gestreefd de auteursrechten op hier gebruikt materiaal te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht contact op te nemen met Cito.